

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 24 juli 1914 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av elektrisk belysning m. m. i vissa truppförbands kasernetablissemang.

I en till riksdagen avlåten, till särskilda utskottets nr 1 förberedande behandling hänvisad proposition, nr 113, av den 6 juni 1914 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar ett belopp av 47,900 kronor må tagas i anspråk för anordnande av elektrisk belysning m. m. i vissa truppförbands kasernetablissemang.

Utredningen i ärendet innefattas uti ett av departementschefen till nämnda statsrådsprotokoll avgivet yttrande av följande lydelse:

»I skrivelse den 1 februari 1913 hava *arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement* anfört, att enär staden Karlskrona hade gasverk, hade möjlighet förelegat att anordna gasbelysning i därvarande två etablissemang för *Karlskrona grenadjärregemente* och *Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani*, men dels skulle anordnandet av gasledningar med hänsyn till en i så fall behöfvig, ganska omfattande gravsprängning m. m. ställt sig mycket dyrt, dels hade man ansett en sådan belysning vara alltför otidsenlig för att bära anordnas i de nya kasernetablissemangen. Elektrisk energi för belysning hade likaså kunnat erhållas från i staden befintligt elektricitetsverk, men priset på elektrisk ström hade varit satt så högt, att det ej kunde komma i fråga att anordna sådan belysning. Sedermera hade chefen för Karlskrona grenadjärregemente dels framkommit med förslag, att kronan skulle uppföra eget elektricitetsverk, gemensamt för regementet och ingenjörkompaniet, dels, då en utredning visade, att detta förslag med hänsyn till kostnader m. m. ej borde komma i fråga,

föreslagit, att elektrisk ström, till visst angivet pris och under vissa förutsättningar beträffande strömmens utnyttjande, skulle tagas från stadens elektricitetsverk. Detta senare förslag hade dock avstyrkts av elektriska prövningsanstalten i Stockholm, enär det ansågs mindre ekonomiskt.

Under år 1912 hade emellertid drätselkammaren i Karlskrona erbjudit sig att för de ifrågakvarande kasernetablissemangen leverera elektrisk ström till samma pris, som numera i allmänhet betalades vid övriga kasernetablissemang, där elektrisk belysning införts, eller 20 öre för kilowattimme, varför chefen för första arméfördelningen anmodats låta uppgöra förslag jämte kostnadsberäkningar å elektrisk installation i de båda kasernetablissemangen i Karlskrona. Enligt den utredning, som sålunda verkstälts, skulle den elektriska installationen belöpa sig till en kostnad av 27,100 kronor för grenadjäretablissemang och 6,800 kronor för ingenjöretablissemang eller tillhoppa 33,900 kronor.

Chefen för Karlskrona grenadjärregemente hade vid flera tillfällen framhållit de olägenheter, risker och obehag, vilka, med hänsyn såväl till de sanitära förhållandena som till många andra omständigheter, vore förknippade med fotogenbelysningen. Då nu tillfälle erbjudits att erhålla elektrisk ström till fullt antagligt pris, syntes de båda här ifrågakvarande truppförbanden hava grundad anledning begära att i fråga om belysning bliva likställda med övriga kasernerade truppförband.

Arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement ville därför föreslå, att Kungl. Maj:t täcktes anbefalla fortifikationsdepartementet att gå i författning om anordnandet av elektriska belysningsledningar m. m. för Karlskrona grenadjärregemente och Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani i Karlskrona för en sammanlagd kostnad av högst 33,900 kronor samt att, enär departementen icke hade till sitt förfogande några medel, varifrån kostnaden för dessa arbeten skulle kunna bestridas, fortifikationsdepartementet måtte bemyndigas av omhänderhavande medel förskjuta kostnaden och framdeles anmäla densamma till ersättande från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar.

Med påpekande av de olägenheter, som fotogenbelysning medför, har *chefen för Skånska trängkåren* upprepade gånger hos arméförvaltningen anhållit om anordnande av elektrisk belysning i kårens etablissemang. Dessa framställningar hava emellertid avslagits med hänsyn till det höga pris, Hässleholms samhälle fordrat för leverans av elektrisk ström till etablissemang.

Sedan samhället emellertid under år 1913 erbjudit sig att leverera 6,000 volt högspänd växelström till ett pris av 20 öre för kilowattimme och att därjämte framdraga erforderlig jordkabel i och för ström-

mens levererande i trängkårens transformatorstation, har kårchefen låtit genom Södra Sveriges Ångpanneförenings elektriska avdelning uppgöra förslag till anordnande av elektrisk belysning i kårens etablissemang. Detta förslag slutar å 13,000 kronor, inberäknat kostnaden för transformator och en sex hästkrafters pumppmotor.

I skrivelse den 13 juni 1913. till arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement har kårchefen anmält, att det trots all omvårdnad och skötsel icke kunnat undvikas, att väggar blivit svärtade, att luften i lärosalar och logement varit dålig till följd av fotogenbelysningen och att åtskilliga eldsvådettillbud inträffat såväl i kanslihus som i kasern och stallar. Kårchefen har vidare beräknat, att kostnaderna under år 1912 för fotogenbelysning uppgått till 2,452 kronor, men att årliga kostnaden, i händelse av elektrisk belysning, icke skulle uppgå till mer än omkring 1,940 kronor, mätarhyra och ersättning för skadad materiel dock oberäknat, samt att kostnaden för drivandet av den nu befintliga för vattenuppföring avsedda fotogenmotorn, vilken enligt intyg är försliten, under år 1912 uppgått till 1,314 kronor. Med hänsyn till den pågående stegringen i priset å fotogen och de fördelar, elektrisk belysning erbjuder i fråga om hygien, brandsäkerhet och kasernvård, har kårchefen förordat antagandet av samhällets anbud och hemställt om anvisande av 13,000 kronor för installerande av elektriska belysningsanordningar jämte armatur m. m.

Med insändande av kårchefens framställning hava *arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement* i skrivelse den 9 juli 1913 förklarat, att intendentsdepartementet funnit det nu erbjudna priset på elektrisk ström vara fullt antagligt, såsom överensstämmande med det pris, som i allmänhet betalas för strömleverans till kasernetablissemangen. Vad åter rörde den av kårchefen beräknade kostnaden för installationen, 13,000 kronor, syntes den vara väl lågt tilltagen. I förslaget hade nämligen, efter vad upplyst blivit, icke medräknats några kostnader för grävning för kablers nedläggning, återfyllning av den uppgrävda jorden, upptagandet av behövliga grundmurshål, efterläggningsarbeten samt oförutsedda utgifter. För dessa arbeten m. m. krävdes ett belopp av omkring 1,000 kronor, och ansåge fortifikationsdepartementet alltså, att hela kostnaden för den elektriska installationen borde beräknas till 14,000 kronor. Åt fortifikationsdepartementet borde uppdragas att gå i författning om utförandet av den elektriska installationen i fråga för en kostnad av högst 14,000 kronor samt att av omhänderhavande medel för ändamålet förskjuta högst detta belopp och framdeles anmäla detsamma till ersättande från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar, då dessa därtill lämnade tillgång.

Då ifrågavarande anläggnings utförande icke syntes kunna utan olägenhet uppskjutas samt särskilt anslag icke funnes för ändamålet anvisat, har *arméförvaltningens civila departement* förklarat, att departementet icke funnit något att erinra mot bifall till förevarande framställning.

Fotogenbelysning måste ju anses medföra olägenhet i flera avseenden; och då nu elektrisk energi kan erhållas till rimligt pris såväl för arméns i Karlskrona förlagda truppförband som för Skånska trängkåren, instämmer jag i föreliggande förslag om anordnande av elektrisk belysning m. m. i kasernetablissemangen för Karlskrona grenadjärregemente, Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani i Karlskrona och Skånska trängkåren. Mot fortifikations- och intendentsdepartementens kostnadsberäkningar har jag icke funnit något att erinra. Det synes mig lämpligt, att kostnaderna härför bestridas av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar, vilka härtill lämna tillgång.»

Mot förevarande framställning har utskottet icke haft annat att erinra, än att det synes böra tagas under övervägande, huruvida icke priset på elektrisk ström för skånska trängkårens etablissemang i Hässleholm borde kunna något nedbringas under ovanangivna belopp, 20 öre per kilowatt-timme högspänd växelström. Utskottet får hemställa,

att riksdagen må medgiva, att av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar ett belopp av 47,900 kronor må tagas i anspråk för anordnande av elektrisk belysning m. m. i vissa truppförbands kasernetablissemang.

Stockholm den 24 juli 1914.

På utskottets vägnar:

KARL STAAFF.
